

Çalınan tarih Kıbrıs'ta talan sürüyor

II. Selim'in kılıcı çalındı

1571 yılında Padişah 2. Selim tarafından fethedilen Kıbrıs'ta Osmanlı iktidarının simgesi sayılan ve fetihten sonraki ilk cuma hutbesi sırasında imam tarafından kullanılan kılıç çalındı. Kılıç, 1571 yılından beri her cuma hutbesinde eski adıyla Ayasofya, yeni adıyla Selimiye Camii'nde imamlar tarafından kullanılıyor ve iktidar simgesi asa yerine geçiyordu.

Büyük simgesel değeri olan bu kılıç, geçen yıl 29 nisan'daki cuma hutbesinde kullanıldı, bir sonraki hafta yani 6 Mayıs cuma'günü yeniden yerinden alınmak istendiğinde ise kaybolduğu anlaşıldı. Kılıcı en son ramazan nedeniyle Türkiye'den gönderilen bir vaiz ve caminin kayyımı gördü. Kılıcın İngiltere'de pazarlanmak istendiği öne sürülüyor.

ÖZGEN ACAR

2. Selim'in tuğrası
Kıbrıs'taki Selimiye Camii'nden çalınan kılıcın üstünde 2. Selim'in tuğrası da vardı. 1 metre uzunluğundaki çelik kılıcın kabza kısmı da kemikten yapılmıştı.

LEFKOŞA — Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs'taki en büyük simgelerinden biri olan Padişah II. Selim'in tuğrasını taşıyan çok önemli bir kılıç, Lefkoşa'daki Selimiye Camisi'nden çalındı. Kiliselerden duvar freskleri, mozaikler ve ikonaların, toprak altından da izinsiz kazıların beslediği Kuzey Kıbrıs'taki eski eser ticaretinde darboğaza girilmesi üzerine kaçakçılar şimdi de Osmanlı eserlerine göz diktiler.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde herhangi bir ülke fethedildiğinde, oradaki kutsal bir binada cuma günü okunan ilk hutbeye imamlar, padişahın kılıcı ile çıkar ve **"Osmanlı'nın, İslamiyetin bu kılıcın gücüyle bu hutbeyi okuttuğunu"** ortaya koyar ve **"İktidarın artık kendinde olduğunu"** kanıtlamak için de bu uygulamayı cuma hutbelerinde sürdürürlerdi.

Bizans'ın başkenti **"Constantinopolis"** 1453 yılında Sultan Mehmet tarafından fethedilip **"İstanbul"** olduktan sonra tahta geçen öteki padişahlar da Bizans'ın öteki kalıntılarını ele geçirmişler ve 1570 yılına gelindiğinde bunun dışında ancak tek bir Bizans toprağı kalmıştı. O da Kıbrıs'tı. (Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

II. Selim'in kılıcı çalındı

(Baştarafı 1. Sayfada)

Padişah II. Selim, 1571 yılında Kıbrıs'ı işgal ederken son Bizans toprağını da ele geçirmiş oluyordu. Adanın en önemli kutsal binası, kısa bir süre önce depremden zarar gören Ayasofya Katedrali idi. Daha sonra onarılarak camiye dönüştürülecek bu binada ilk cuma namazında imam, Padişah II. Selim'in gönderdiği ve üzerinde tuğrası bulunan bir kılıcı minbere çıkarak hutbeyi okuyacak ve "artık Kıbrıs'ın bir Osmanlı mülkü olduğunu" dünyaya açıklayacaktı.

Yaklaşık 430 yıl Kıbrıs'ta imamlar, ülkedeki her türlü siyasal değişikliklere karşın, Selimiye Camisi'nde cuma hutbelerini bu kılıcı çıkıp "Osmanlı'nın, İslamiyetin oradaki varlığının bu kılıca bağlı olduğunu" anlatan bir geleneği sürdürdüler.

Osmanlı devleti yıkıldıktan sonra, bu geleneğin günümüzde kalabildiği tek yer Lefkoşa'daki Selimiye Camisi ve II. Selim'in kılıcıydı. İşte, eski eser kaçakçılarınca çalınan kılıcı, bu kılıcı.

Cuma hutbesi için imamlar, bu kılıca dayanarak minbere çıkar, hutbelerini okurlardı. Kılıcı bir çeşit asa, yani "iktidarın simgesi" rolünü oynardı. Bu kılıcın çalınmasından sonra Osmanlı'nın da Kıbrıs'la simgesel dahi olsa son bağlantısı da böylece ortadan kalkmış oldu.

Kılıç nasıl kayboldu?

KKTC'nin resmi soruşturma belgelerine göre İkinci Selim'in kılıcı geçen yılın ramazan ayında 29 nisan ile 6 mayıs tarihleri arasında, yani yaklaşık tam bir yıl önce bugünlerde "sırta kadem" bastı.

Camiye Türkiye'den konuk olarak gelen bir imam, 29 nisan günü (kuşkusuz cuma günü) hutbeye her zamanki gibi aynı kılıcı çıkardı. Ertesi hafta 6 mayıs cuma günü yeniden hutbeye çıkacağı gün kılıcın her zamanki yerinde olmadığı görüldü. İşte bundan dolayı, kılıcın bu iki cuma arasında herhangi bir gün ve saatte çalındığı kabul ediliyor.

Şimdi kılıç neredeydi? Kimler çalıştı? KKTC'li yetkililer bu soruların yanıtlarını aradan geçen bir yıla karşın bir türlü bulamıyorlardı. Tıpkı öteki eski eser kaçakçılığı olaylarının sanıklarının belirledikleri halde, kanıt ve sorulara yanıt bulamayıp dosyaları kapattıkları gibi...

Yetkililer için kolayına kaçıp Kıbrıs içindeki güvenlik makamlarına ve müze örgütüne, ayrıca Türkiye'deki benzeri kuruluşa sessizce bilgi veriyorlardı. Buna karşılık (Kıbrıs Rum yönetiminin daima yaptığı gibi) ülke dışındaki uluslararası müzayede kuruluşlarına, müzelerle, özel koleksiyonculara ve mesleki yayınlara ulaşacak bir bildiri her nedense "hamamda şarkı söyleme" yöntemi alışkanlığı ile yapmıyorlardı.

Çünkü bu kuruluşların "kanıt"

olarak isteyecekleri "çalıntı eserin fotoğrafı"na, tıpkı öteki eski eserlerde olduğu gibi KKTC sahip değildi. Her ne kadar bu Eski Eserler Dairesi'nin sorumluluğunda olan bir kılıcı değildi, ama müzelerdeki her eski eserin fotoğrafı çekilemiyordu. Parasızlıktan bu iş yapılmadığı için envanterler de sağlıksız oluyor ve çalıma halinde de fotoğraf olmadığı için kanıt ortaya konamıyordu.

KKTC'nin sorumlu "evkaf" yetkililerinin sağlayamadıkları fotoğraf yerine, sadece kılıcın "tarifi" yapılabiliyordu. Değeri "olsa olsa 10 milyon lira edebilir..." diye tahmin ediliyordu.

Bir başka deyişle; eski eser satın alma bütçesi yılda ancak topu topu 2 milyon lira olan KKTC'ye bu kılıcı herhangi bir kişi tarafından satılmak üzere getirilmiş olsaydı, kendilerinin takdir edeceği fiyat 10 milyon lira olacaktı. Ancak bütçelerinde para olmadığı için 10 milyon liraya bile bu kılıcı alamayacaklardı. Kılıcı da tabii Kıbrıs'ın dışına kaçacaktı.

Çünkü Eski Eserler Müdürlüğü'nün yıllık bütçesi, onarımlar, personel harcamaları ve tüm akla gelen ya da gelmeyen harcamalar ve kazı giderleri ile birlikte 40 milyon liraydı.

Bir başka deyimle, toplam 20 bin dolarlık bütçeye karşılık Aydın Dikmen, sattığı fresklerden 150 bin dolar, mozaiklerden ise 1.2 milyon dolar sağlamıştı. KKTC bu bütçesiyle Dikmen gibilerle nasıl başedebilirdi?

10 mu, 250 milyon mu?

Konu ile ilgili olarak Londra'da konuştuğum ve yıllarca Türkiye'de yaşamış bir uluslararası müzayede salonunun Osmanlı sanatı uzmanı, "Bu kılıcı bize yasal yollardan gelseydi, hiçbir sanatsal değeri olmasa bile sadece simgesel değerinden de üzerindeki II. Selim'in tuğrasından ötürü müzayede sırasında kürsüdeki tellahın tokmağı, en azından 250 milyon liranın üzerinden alıcıyı belirlerdi" dedi.

Uzman, "Londra piyasasında şu sıralarda böyle bir kılıca müşteri arandığına ilişkin bir söylentinin kulagina çalındığını, ancak fazla bir bilgisi olmadığını" da söyledi.

1326 yılında Hristiyanların yaptığı ilk dinsel törenle ibadete açılan ve 1491 ile 1547 yıllarında geçirdiği depremlerden dolayı kullanılamayacak derecede harap olan katedralı Osmanlılar onarmakla kalmamış, iki minare, min-

ber ve mihrap ekleyerek ve İstanbul'dakinden esinlenerek "Ayasofya" adıyla camiye çevirmişlerdi.

Kıbrıs, Sultan II. Selim'in padişahlığı döneminde fethedildiği için caminin adı 1954 yılında İngiliz yönetiminde "Selimiye Camisi" olarak değiştirilmişti.

Görgü tanığı anlatıyor

Kılıcın kaybolması olayının görgü tanıklarından ve caminin sorumlularından Ahmet Gürses olayı yerinde, yani Osmanlı'nın eklediği minarelerden birinin merdivenleri üzerinde şöyle anlattı: "1975 yılında camimizin en eski halısı ve daha sonra ezan okumakta kullandığımız amfi ve hoparlörler de iki kez çalınmıştı. Kılıcı açta dururdu. Bu hırsızlıklar üzerine, bir dolap yaptırtdım. Dolabı güçlüğü minarenin dar kapılarında geçirecek, merdivenlerden çıkararak buraya sıkıştırılabildik.

Bir keresinde bu dolabı da kırdılar. Bunun üzerine demirden bir kasa yaptırtdım. Çünkü kılıcı ata yadigarıydı..."

Yetersiz bu önlemlere karşın uygulamadaki o "alaturka"lığın farkında olmaksızın Gürses şöyle anlatıyordu:

"Zaman zaman mevlide ya da cenazeye gittiğim için yokluğunda yardımcı müezzinin de kullanabilmesi için anahtarlarımızda anlaştığımız biçimde şuradaki halının altına koyardık (1)"

"Olay gününü" değil de "olay haftasını" Gürses şöyle anımsıyordu:

"Ramazan nedeniyle Türkiye'den Diyanet İşleri Başkanlığı bir vaiz göndermişti. Anahtar yine halının altındaydı. Cuma namazı kılındıktan sonra ben evime gittim.

Ertesi hafta, cuma günü yine hoparlörü yerine yerleştirdim. Hoca efendi, minbere yine kılıcı çıkacaktı. Yardımcı müezzin Cemal Azimli koşarak geldi.

"Kılıç yok, kılıç yerinde yok..." diye bağıyordu. O anda beynimden vurulmuşu döndüm. Buranın temizliğinden sorumlu olan caminin kayımı Şefik İdris'e sorduk: "Kılıç nerede, kılıcı gördün mü?" diye."

Başını iki elinin arasına alıp yere çöken kayımı, bu soruyu şöyle yanıtlar: "Geçen hafta ben kılıcı alıp minare içindeki yerine götürdüm. Ancak kutusuna koydum mu, koymadım mı hatırlamıyorum!..."

Bunun üzerine Gürses kendile-

rine "Hiç kimse alınmasın!.. Once şu cuma namazını kılalım. Ondan sonra polise gidip durumu anlatacağım" der.

Bundan sonra Türkiye Diyanet İşleri'nce ramazan dolayısıyla Ankara'dan özel gönderilen hoca Mehmet İzbul, kılıcı son olarak nasıl gördüğünü anımsatarak ortaya bir ipucu koyar:

"Hutbeden ve cuma namazından sonra Türkiye'deki iki gazeteci gelmişti. Türkiye Gazetesi'nin bu iki muhabirinden biri emekli savcısıydı... Gazetede yayımlamak için beni kılıcı birlikte minberin önünde ve ayrıca kılıcın yakından fotoğraflarını çektiler."

Cuma namazından sonra olaydan bilgi sahibi kılınan polis, gerekli soruşturmayı yaptı, camiye aradı taradı, en ufak bir ipucu elde edemedi. Ancak bu arada Kuzey Kıbrıs'ta bulunan ve fotoğrafları çeken "Türkiye" Gazetesi'nden oldukları söylenen Taner Kervancıoğlu ile Asım Erdem adlı iki gazetecinin tamkılına başvurdular.

Gazeteciler polise olayı anlatıp "Fotoğrafi çektikten sonra kılıcı bu beye teslim ettik" deyip kayımlarım Şefik İdris'i gösterdiler ve kendisi de "kılıcı teslim aldığını" doğruladı.

Olay ile ilgili olarak Lefkoşa'dan sonra İstanbul'a gittiğimde olayda adından söz edilen iki meslektaş "Türkiye" Gazetesi'nde aradım. Santral görevlileri tanımlıyorlardı. Yazı işlerindekiler de bilmiyordu. Kıbrıs olduğuna göre "Belki dış haberler servisi bilir" dediler.

Oradaki yetkililer de söz konusu iki gazetecinin "Türkiye" Gazetesi ile değil de bir yan kuruluş olan bir yayınevi ile ilgili olduklarını söylediler. Oradan aradığımda her iki kişinin de Türkiye içinde "pazarlama" gezisine çıktığını bildirdiler.

Bu arada, müezzin Cemal Azimli bir gün, kayımlarım Şefik İdris ile beş gün gözaltında kalıp daha sonra serbest bırakıldılar. Gizli bir genelge yapılarak, "kılıcın kaybolduğu çalındığı değil" Kuzey Kıbrıs ve Türkiye'deki ilgililere duyuruldu. Tıpkı kiliselerden çalınan mozaikler, fresk ve ikonalar gibi, bunun da dosyası rafa kaldırıldı. Bakalım bugün birinde Avrupa'daki hangi müzayede salonundan ya da Amerika'daki müze ve koleksiyonculardan kılıcın kokusu nasıl çıkacak!..

Yayın hakları Cumhuriyet Gazetesi ve Özgen Acar'a aittir.

Kaçakçı değilim

MUSTAFA BALBAY

İZMİR — Dünyadaki üç örnekten biri olan Kıbrıs'taki Kana-karya Kilisesi mozaiklerini ve Aziz Theonianos Kilisesi'nin kubbesini sahte belge düzenleyerek ülke dışına kaçırdığı öne sürülen Aydın Dikmen, "Ben sanatla uğraşıyorum. Koleksiyonumda etnog-

— Koleksiyonunuzun çok zengin olduğu söyleniyor. Nasıl topladınız eserleri?

DİKMEN — Ben bir evin tek oğluyum. Babam öldüğünde annem bana 1000 san lira verdi. Bunun 500'ünü bozdurdum. Yani param çok. Paraya ihtiyacım yok. Sanatı severim. Bende Anadolu kilimleri, eski Anadolu para ke-

Hangi Dikmen, sadece Münih'te soyadı Dikmen olan 11 kişi var. Bu soyadı yüzünden bir iki defa soruşturma geçirdim. Bakın bu iddiaları yazarsanız sizi mahkeme veririm. Hakkımı ararım. Ben Gemi Sökmüçler Derneği Genel Sekreteri'yim. Ticari itibarım var. Yazmayın bunları. Yazarsanız cama ya avın olur. Bakanla da ram-